

A romantika korszakának karakterjegyei 1820-as, '30-as években erősödnek meg; e térségben ez a *nemzeti önszemlélet kialakulásának, megerősödésének* ideje is: egybeesik a nemzeti önrendelkezés, az államiság meg- vagy újrászervezésének törekvéseivel. Így a nemzeti gondolat politikai kiteljesedésének igényével elválaszthatatlanul összefonódnak a romantikus világszemlélet és poétika elemei.

Nyilván jelentős feszültség ébred a nemzettudat megkövetelte *kollektivizmus*, illetve a romantikus személyiség eredendő *individualizmusa* között. Ezt a romantika egyik alap gondolata oldhatja fel, amely szerint a nemzetek léte hasonlatos az emberi személyiségéhez: éppúgy keresztülhalad az ifjúkor - érett kor - öregkor fázisain, ahogy minden természeti jelenségben – így az emberi életben is megtapasztható.

A romantika *szabadságeszménye* egyszerre fogalmazódik meg az egyén és a közösség szintjén; ugyanakkor az emberi személyiség *egységessége* nehezen valósítható meg az eleve többkultúrájú és többnemzetiségű kelet- és közép-európai területeken.

Közép- és Kelet-Európában az irodalomban kapcsolódhatott össze a személyes és a közösségi szabadság gondolata. Így – szemben a nyugat-európai tapasztalattal – az irodalom nem csupán és elsősorban esztétikai-művészeti, hanem társadalmi-politikai szerepet hordozott. Így alakult ki a hosszú időre meghatározóvá váló írószerep, amely profán megváltóként, próféta-látnokként, apostolként, messiásként képzelte el az író, ezt a magatartást várta el tőle.

Oka ennek az is, hogy a társadalmi változások előkészítésében a legtöbb félperiférián, periférián élő nép nyelvében jelentős nyelvújítási törekvések folytak: ekkor vetették meg a nemzeti irodalom, a nemzeti tudományosság és a politikai-közéleti nyelvváltozat alapjait.

Ekkor alakultak ki azok a kulturális-társadalmi intézmények, amelyek a nemzeti szuverenitás fontos oszlopai (pl. MTA, nemzeti színjátszás); folyóiratok, könyvkiadók kezdték meg működésüket, írói csoportosulások jöttek létre; rögzítették a nemzeti nyelvtan és helyesírás rendszerét. A nemzeti modernizációnak szembe kellett néznie a nyugati területek legutóbbi fejleményével is: az ipari forradalom támasztotta technikai-mérnöki nyelv kialakításával.

A szabadságharcok századközépi bukása után jellemzővé válik a költői személyiség kitisztottságának, meghasonlottságának, világidegenségének tapasztalata a művekben.